

MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN YILMAZLIK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME¹

Murat IRMAK², Hüseyin IZGAR³

Özet

Bu araştırmada, ortaokul ve liselerde görev yapan matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında, Gümüşhane ve Bayburt İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 296 matematik öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alınmamış, araştırma çalışma grubu ile yürütülmüş, ölçekler ulaşılabilen her öğretmene uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından kendilerine ulaşılabilen 116 erkek ve 129 kadın, toplam 245 matematik öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve Gürgan (2006b) tarafından geliştirilen “Yılmazlık Ölçeği” kullanılmıştır. Öğretmenlerin yılmazlık düzeyleri okul türü ve cinsiyet gibi bağımsız değişkenlere göre incelenmiştir. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t testi kullanılmış, önem derecesi .05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın bulguları; okul türü değişkenine göre araştırıcı olma alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde gruplar arası farklılık olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Cinsiyet değişkenine göre ise yılmazlık düzeylerinde gruplar arası farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yılmazlık, Yılmazlık Düzeyi, Matematik Öğretmeni, Ortaokul, Lise.

¹Bu makale Murat IRMAK'ın “Matematik Öğretmenlerinin Yılmazlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” isimli Yüksek Lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

²Öğretmen, Bayburt Ortaokulu, Bayburt, muratirmak69@hotmail.com

³Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, hizgar@bayburt.edu.tr

A STUDY ON RESILIENCE LEVELS OF MATHEMATIC TEACHERS

Abstract

The aim of this study is to examine the resilience levels of math teachers working in middle and high schools in terms of several factors.

The cover of the study, in 2014-2015 Academic Year , consists of 296 mathematics teachers which teach at secondary and high schools of Directorates of Ministry Education in Gümüşhane and Bayburt Provinces. The study is performed directly with the study group since no sample collected and scaling factor is applied to teachers available. The study group consists of 116 male and 129 female math teachers with a total number of 245. As data collection means, “personal information questionnaire” developed by the surveyor and “resilience scale” by Gürkan (2006b) are used. The resilience levels of teachers are examined in terms of school type and gender.

In data analysis, independent sample t test are used and importance level is accepted as .05.

Findings of the study show a significant difference between the groups statistically considering the school type variable. As to gender variable, the study indicates that groups differentiate at the level of resilience.

Keywords: *Resilience, resilience level, math teacher, middle and high school.*

GİRİŞ

Öğretmen, özverili olmalı her gün kendini yenileyerek ve geliştirerek okula gelmelidir. Bu nedenle öğretmenlik yalnızca okul içinde icra edilmez. Eve iş götürmek, çalışmak, çabalamak bu mesleğin doğasında vardır. Öğretmenlik zor zanaattır, sabır işidir, özveri işidir.

Öğretmenlik mesleğinde kariyer yapma ve meslekte kendilerini geliştirme imkânı çok sınırlıdır. Ayrıca görevli oldukları okulların ilgili üniversitelere uzak oluşu ve iş yoğunlukları bunları iyice zorlaştırmaktadır.

Okulda karşılaşılan problemler karşısında öğretmenlerin olayları çok yönlü değerlendirebilmeleri gerekir (Cronbach, 1963; Akt: Can, 2013).

Öğretmenler eğitim sisteminde en aktif olması gereken ve sistemin en temel ögesi durumundadır (Yılmaz ve Aslan, 2013).

Yaşamı kimi zaman zorlaştıran stres, iş yaşamında da sıkça karşılaşılan bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Her işin kendine göre zorlukları olsa da öğretmenlik mesleğinin sorumluluğunun daha fazla olması nedeniyle bu mesleğin günümüzde en zor ve en stresli mesleklerin başında geldiği aşikârdır.

Öğrencilere göre iyi bir öğretmen, başarıya giden yolda kendilerini destekleyen, kendilerine insan olarak anlama gayreti ile samimice zaman ayırabilen, kendilerini ve eğitim faaliyetlerini iyi organize edebilen, mizah karakterine sahip, yeni bir bilgi öğrendiklerinde kendilerini iyi hissettirmesini bilen, öğreteceği şeyler konusunda hevesli, coşkulu ve istekli olan, her zaman dürüst davranan, kendilerine karşı sorumluluk bilincine sahip, anlayabilecekleri biçimde konuları aktaran ve ifade edebilen kişidir (Gage ve Berliner, 1988; Akt: Can, 2013).

Akbayır ve Taş (2009)' a göre öğretmenler, öğrencilerine bilgi aktarmanın yanında onlara karşı iyi iletişim becerilerine sahip olan, yaşlı genç ayrımı yapmadan herkesi seven, yeterli alan bilgisine sahip, özgüveni yüksek, yenilikçi ve coşkulu, davranışları ile öğrencilerine örnek olan, onlara dersini sevdiren, öğrencilerinin sosyal ve psikolojik sorunlarına duyarlı olan ve çözüm arayan, onların araştırıcı olması, bulduğu sonuçları yorumlayabilmesi, problem çözebilmesi ve düşünebilen bireyler olarak yetişebilmesi için çaba harcayan insanlar olmalıdırlar.

Claparede, “Öğretmenin en önemli erdemi, çok bilgili olmak değil, şevk sahibi olmaktır. O kendi mizacından farklı mizaçların ve farklı zihinlerin de bulunduğunu iyi bilmeli, çocuğun düzeyine inmeli, çocuğun karşısına hasım gibi değil, bir dost gibi çıkmalıdır” değerlendirmesinde bulunmuştur (Akt: Akyüz, 1983).

Bayrak (2004) iyi öğretmenlerin, stresli okul ortamına rağmen ayakta kalan, okulda ve okul dışında iyi iletişim becerilerine sahip olan, eğitimle ilgili karşılaştığı sorunları çözeabilen, mesleğine değer veren, kalitesini artırma uğraşında olan, elde ettiği başarılarından zevk alan, zor eğitim şartlarının üstesinden gelinmesinde öğrenci ve ailelerine yol gösteren, tutarlı olan,

sorumluluk bilinci taşıyan, yansıtıcı ve sürekli iyi olma yolunda istekli olan özellikler taşıması gerektiğini ifade etmektedir (Akt: Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz, 2010).

Eğitim öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi, sosyal ve psikolojik yönden sağlıklı bireylerin yetişebilmesi için karşılaştıkları stresli, zor ve olumsuz koşullardan etkilenmeyen veya çok az etkilendiği halde kısa zamanda bu olumsuz etkileri üzerinden atabilen, mücadeleci, dirençli bir kişiliğe sahip olan, fiziksel, psikolojik ve sosyal bakımlardan sağlıklı bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. (Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz, 2010).

Herhangi bir olay karşısında her insan farklı tepki verebileceği gibi birtakım olumsuz şartlara maruz kalan öğretmenler de bu durum karşısında aynı tepkiyi göstermeyeceklerdir. Ersever (1994) öğretmenlerin ruh sağlıklarının önemli olduğunu belirtmiş ve ruh sağlığı iyi olan öğretmenlerin verimleri daha yüksek olacağından, kendilerinin ve yetiştirdikleri öğrencilerin topluma katkılarının da aynı oranda yüksek olacağını ifade etmiştir (Akt: Akbayır ve Taş, 2009).

Gelecek nesillerin sağlıklı bireyler olarak istendik seviyede yetişebilmesi ve eğitim öğretimde hedeflenen başarıya ulaşılabilmesi için bu görevi icra eden öğretmenlerin kendisiyle barışık, mesleğine saygı duyan, zorluklarla mücadele eden, dayanıklı, yeniliklere açık olma gibi özellikler taşımaları şarttır (Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz, 2010).

Öğretmenler eğitim öğretim sürecinde karşılaşabilecekleri her türlü olumlu veya olumsuz gelişmeleri kendi lehlerine çevirebilmeli ve kendilerinden her durumda başarılı bir performans beklenildiğinin farkında olmalıdırlar (Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz, 2010).

Okul ortamında bulunan öğretmenler yılmazlıkla ilgili birbirinden farklı düzeylerde özelliklere sahiptirler. İçsel ve çevresel koruyucu etmenlerin yılmazlığın geliştirilmesinde katkısı oldukça fazladır. Öğretmenlerin, gerek özel gerekse de iş hayatlarında, sorunlarıyla baş edebilen, iyi iletişim becerilerine sahip olan, sürekli aktif ve yılmazlığı geliştirebilecek koruyucu faktörlerden haberdar olan özellikler taşımaları ve bunları gerektiği şekilde hayata geçirebilen kimseler olmaları beklenmektedir. Yılmaz bir birey olarak mesleğinde, aile yaşamında doyum sağlayıcı ilişkiler kurabilen yaşamdan zevk alan ve geleceğe ilişkin umutlar besleyen bir birey özelliği taşımaları hem toplum açısından hem de kendisi açısından önem taşımaktadır. Öğretmenlerin, yılmazlık düzeyleri yüksek bireyler olarak iş ve aile hayatlarında iyi ilişkiler kurma becerisine sahip olan, hayattan zevk alabilen ve geleceğe umutla bakan özelliklere sahip olmaları hem toplum hem de kendisi açısından son derece önemlidir.

Milli Eğitim Bakanlığı' nın matematik öğretmenlerinden beklentileri; eğitim vereceği grubun düzeyine uygun bir çalışma planı hazırlamak, kendisine ayrılan ders saatlerinde bu planı uygulayarak öğrencilere alanı ile ilgili bilgi ve beceri kazandırmak, öğrencilerin başarılarını değerlendirip, başarıyı artırıcı önlemler almak, sosyal kulüp çalışmalarında görev alarak öğrencilerin

yeteneklerini geliştirici etkinlikler düzenlemek, öğrencilerin gelişimlerini izlemek, sorunlarının çözümüne yardımcı olmak, alanı ile ilgili gelişmeleri izlemek, bunların öğretim programlarına yansıtılması için ilgililere önerilerde bulunmak, nöbetçi olduğu günlerde okulun düzen ve disiplinini sağlamak, sınıf öğretmeni olarak öğrencilerin alan ve ders seçmelerine yardımcı olmak, yönetimle ilişkilerini sağlamaya çalışmak şeklinde sıralanmıştır.

Ders içi ve ders dışındaki bunca sorumlulukları üstlenen öğretmenlerin bu süreçte yılmazlık düzeylerinin üst seviyelerde olması gerekliliği, hem öğretmenlerin kendilerine verilen görevlerini layıkıyla yerine getirebilmeleri açısından hem de eğitim öğretim faaliyetlerinin amaçlarına ulaşabilmesi için göz ardı edilemez bir zorunluluktur.

Karmaşık bir yapıya sahip olan yılmazlık, dayanıklılık ve mücadelelilik gibi kavramları içerir (Kaner ve Bayraklı, 2010).

Henderson ve Milstein (1996)'e göre yılmazlık "kendi kendini düzeltme ve gelişme süreci" veya "tekrar toparlanma, zorluklara dayanma ve kendini iyileştirme kapasitesi" dir. Benard (1991) yılmazlığı, gelişim sürecinde karşılaşılan yüksek risk faktörlerine karşın başarılı uyum gerçekleştiren koruyucu sistemler ya da özellikler olarak ifade etmektedir. Masten (2001) yılmazlığı, bireylerin riskli durumlarla karşılaştıklarında bu durumun olumsuz etkilerinden başarılı bir şekilde kurtulmaları ve önceki normal durumlarına dönebilmeleri yeteneği olarak tanımlamıştır. Walsh (2006) yılmazlığın aktif bir süreç olduğunu belirtmiş, karşılaşılan zorluk durumlarından daha da güçlenerek çıkmayı, dayanıklı olmayı ve krize rağmen gelişim göstermeyi sağladığını ifade etmiştir.

Alan yazında "Yılmazlık, Psikolojik Sağlık, Dayanıklılık ve Kendini Toparlama Gücü" gibi farklı kavramlarla bireylerin ruh sağlıklarının yüksek olması, zorluklarla mücadele edebilme ve zorluklara göğüs germe gibi özellikleri ifade edilmektedir (Kırımoğlu, Filazoğlu Çokluk ve Yıldırım, 2012).

"Resilience" kavramı ülkemizde "yılmazlık" olarak Öğülmüş (2001) tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Öğülmüş (2001), resilience terimine karşılık "yılmazlık", resilient karşılığında da bu niteliğe sahip kişileri ifade eden anlamında "yılmaz" terimini kullanmıştır. Özcan (2005) ise çalışmasında "resilient" karşılığında kullanılan yılmaz terimine ek olarak "yılmaz bireyler" ve "yılmaz kişiler" terimlerini de kullanmıştır. Gürgeç (2006a), yılmazlığı etkileyen faktörleri; risk faktörleri, olumlu sonuçlar ve koruyucu faktörler olarak sıralamış ve "yılmazlık" kavramının olumsuz durumlar karşısında başarıya ulaştırabilecek kişisel nitelikler içerdiğini belirtmiştir.

Yılmazlık, bireyin, olumsuz çevre koşullarına rağmen zorlukların üstesinden gelerek başarılı bir insan olarak yaşamda yerini almasını ifade eden geliştirilebilir bir özelliktir. Redhouse Sözlüğü'nde (1998:825) resilience ve resiliency kelimelerinin anlamı "esneklik, çabuk iyileşme kabiliyeti" olarak geçmektedir. Resilient kelimesi ise "uzanıp kısalan, elastiki, esnek, çabuk iyileşir (bünye)" olarak açıklanmaktadır (Onat, 2010).

Literatürde, kendi kapasitesinin, yeteneklerinin ve gücünün farkında olma, içsel motivasyon, yüksek özsaygıya ulaşma gibi ayırt edici özelliklerin bir araya gelmesi “yılmaz” bir kişiliğe sahip olmanın şartları olarak gösterilmiştir (Gordon, 1996; Miller, 2002; Margalit, 2003; Gürgân, 2006a; Akt: Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz, 2010). Öğülmüş (2001), normal bireylerin de “yılmaz” bireylerde bulunan özelliklerin birçoğunu kazanabileceğini ve bu sayede birer yılmaz birey olabileceklerini ifade etmiştir.

Yılmaz kişiler sosyal olarak; planlı hareket edebilen, arkadaşlık geliştirme ve olayları kontrol etme yeteneğine sahip, atılgan, kendini ifade edebilen, olumlu iletişim kurabilen kişilerdir. Duygusal olarak ise; özgüveni yüksek, farkındalık ve özdenetim sahibi, iyimser ve mutluluk gibi özelliklere sahip kişilerdir (Toprak, 2009).

Yılmaz kişiler sorun çözme konusunda becerileri olan, kendini geliştirmeye güdülenmiş kişilerdir. Toplumsal değişme sürecine aktif olarak katılırlar, kendilerini genellikle inançlı veya dindar bir kişi olarak nitelendirirler. Yaşadıkları stresi, travmayı ya da trajediyi yorumlama ve bunlardan yararlanma yeteneği gösterirler. Bununla birlikte bu kişiler çocukluklarında, böyle bir özelliğe sahip olduklarının ne kendileri ne de çevrelerindeki başka kişiler tarafından fark edilmediğini belirtmişlerdir (Öğülmüş, 2001).

Terzi (2006) çalışmasında, yurtdışında yapılan birtakım çalışmalarındaki yılmaz bireylere atfedilen özellikleri şu şekilde toparlamıştır. Yılmaz bireyler; sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurma ve sürdürmeyi sağlayan sosyal becerilere sahiptir, bağımsız hareket edebilir, bir topluma ait olma duygusu ve iyi bir geleceğe sahip olma inancına sahiptir (Benard, 1996), yeni yaşantılara açıktır (Rak ve Patterson, 1996), gelecekte karşılaşılabileceği zorlukların üstesinden gelmede başarılı olacağına yönelik algıya sahiptir (Bland ve Sowa, 1994), başarı ya da başarısızlığını yetenek ve çaba gibi içsel nedenlerle açıklayarak başarıma çabasını denetim altına alıp daha çok çaba harcayarak başarısını arttırır (Masten, 2001), dayanıklı kişilik özelliğine sahiptir (Howard ve Johnson, 2000), sorunlar karşısında etkili başa çıkma yöntemlerini kullanır (Jew, Green ve Kroger, 1999), duygu, düşünce ve davranışlarının farkındadır ve girişkendir (Vazquez, 2000), problem çözme yeteneğine sahiptir (Rak ve Patterson, 1996; Benard, 1996; Vance ve Sanchez, 1998; Howard ve Johnson, 2000; Masten, 2001), mizah yeteneğine sahiptir (Vance ve Sanchez, 1998; Vazquez, 2000), iyimserdir (Bland ve Sowa, 1994; Rak ve Patterson, 1996; Vance ve Sanchez, 1998; Jew, Green ve Kroger, 1999; Howard ve Johnson, 2000).

Bireyin kendi yaşamından zevk alabilmesi, karşılaştığı sorunlarla baş edebilecek özellikler taşıması ve yılgınlığa düşmeden sorunlarını çözebilmesiyle daha mümkün hale gelmektedir (Gürgân, 2014).

Literatürde yılmazlıkla ilgili olarak ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmalara rastlamak mümkündür. Ülkemizde son yıllarda bu tür çalışmaların eğitim, aile, sağlık, spor gibi alanlarda genç ve yetişkinler üzerinde yapılanlarına daha çok rastlanmaktadır. Bunlar içerisinde matematik öğretmenlerinin

yılmazlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Ülkemizde eğitimin en temel sorunu konumunda bulunan matematik dersi göz önüne alındığında bu dersin öğretimini yapan matematik öğretmenlerine yönelik bir çalışmanın yapılması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple bu araştırma matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmış Türkiye'deki ilk çalışma olarak, bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın amacına ulaşılabilmesi için matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeyleri okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmiştir.

1.YÖNTEM

1.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan genel tarama modeli ve betimsel istatistik modeli kullanılmıştır. Çok sayıda elemandan oluşan bir evren hakkında genel bir yargıya varabilmek amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek veya örnekleme üzerinden yapılan tarama düzenlemelerine alan taraması adı verilir (Karasar, 2000). Karasar (2005) tarama modelini, var olan bir durumu, var olduğu şekliyle tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımı olarak tanımlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında, Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı (il, ilçe, belde ve köy) ortaokul ve liselerde görev yapan 162 ve Bayburt İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı (il, ilçe, belde ve köy) ortaokul ve liselerde görev yapan 134 olmak üzere toplam 296 matematik öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada örnekleme alınmamış, araştırma çalışma grubu ile yürütülmüş, ölçekler ulaşılabilen her öğretmene uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından kendilerine ulaşılabilen 116 erkek ve 129 kadın, toplam 245 matematik öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur.

1.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada matematik öğretmenlerinin ilgili nitelikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve katılımcıların yılmazlık düzeylerini belirlemek için Gürkan (2006b) tarafından geliştirilen “Yılmazlık Ölçeği” kullanılmıştır.

Yılmazlık Ölçeği: Gürkan (2006b) tarafından üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. 50 madde içeren beşli likert tipindeki ölçekten en az 50 en fazla 250 puan alınmaktadır. Yılmazlık düzeyindeki artış ölçekten alınan puanın artmasıyla doğru orantılıdır.

Gürgan (2006b), YÖ' nin güvenilirliğini belirlemek için ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğine baktığını ifade etmiş, YÖ' nin, belirlenen ayrı bir gruba dört hafta arayla tekrar uygulanması sonucu elde edilen puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısının .89 olduğunu ($p < .001$) tespit etmiştir. Gürgan (2006b), puanlar arasındaki iç tutarlılığı belirlemek amacıyla hesapladığı Cronbach Alpha katsayısının ilk uygulama için .78, ikinci uygulama için .87 olduğunu tespit etmiştir. Gürgan (2006b) geçerlik çalışmasına katılan grup için hesapladığı Cronbach Alfa değerlerini de .80 olarak bulmuş ve bu değer yukarıdaki değerlere oldukça yakın olduğunu ifade etmiştir. Serbest (2010) çalışmasında “Yılmazlık Ölçeği” nin Cronbach Alpha katsayısını .96 olarak bulmuştur (Gürgan, 2014).

Ölçeğin geçerlik çalışmasında ise yapı geçerliği ve ölçüt geçerliğine bakılmıştır. Benzer testler geçerliği için “yılmazlık” ile uzman görüşleri doğrultusunda pozitif ve negatif yönde ilişkili olan kavramlar belirlenmiştir. “Öğrenilmiş güçlülük”, “içten kontrol odaklılık”, “umutluluk”, “problem çözme becerisi” pozitif yönde; “öğrenilmiş güçsüzlük”, “dıştan kontrol odaklılık”, “umutsuzluk, yaşama negatif bakabilme”, “problem çözme becerilerinde yetersizlik” ise negatif yönde ilişkili olduğu düşünülen kavramlardır. “Yılmazlık Ölçeği” ile bu özelliklerin test edilmesi için kullanılan, geçerlik güvenilirlik çalışmalarının yapılmış olduğu bir envanter ile üç ölçek uzman görüşleri dikkate alınarak benzer testler geçerliği için seçilmiştir.

Gürgan (2006b), YÖ' nin yapı geçerliğini test etmek amacıyla faktör analizi yapmış, bu analiz sonucunda ölçekte yer alan 50 maddenin 8 faktörde toplandığını ve toplam varyansın %57.56' sını açıkladığını bulmuştur. Yapılan inceleme sonucunda toplam varyansın; % 15.86' sını “güçlü olma” faktörünün, % 8.67' sini “girişimci olma” faktörünün, % 7.86' sını “iyimser olma/yaşama bağlı olma” faktörünün, % 6.15' ini “iletişim /ilişki kurma” faktörünün, % 5.53' ünü “öngörü” faktörünün, % 5.20' sini “amaca ulaşma” faktörünün, % 4.03' ünü “lider olma” faktörünün ve % 2.41' ini ise “araştırmacı olma” faktörünün açıkladığı bulunmuştur (Gürgan, 2006b).

1.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, yüzde ve frekans tabloları ile özetlenmiş, SPSS 15,0 istatistik paket programı kullanılarak hesaplanmış ve değerlendirilmiştir.

Verilerin normallik sınaması One-Sample Kolmogorov-Simironov test ile yapılmış olup verilerin normal dağılım gösterdiği varsayımı sağlanmıştır. Veriler parametrik testlerden, Independent sample-t testi ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada hata düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Verilerin analizinde kullanılan bu teknikler betimsel istatistik kapsamındadır (Büyüköztürk, 2013).

2.BULGULAR

Tablo 1: Okul Türüne Göre Matematik Öğretmenlerinin Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki Farkla İlgili t – Testi

	Okul türü	N	X	Ss	t	p
Yılmazlık	Lise	76	200,72	25,33	-,038	0,970
	Ortaokul	169	200,86	27,75		
Güçlü olma	Lise	76	69,38	10,95	-,854	0,394
	Ortaokul	169	70,62	10,24		
Girişimci olma	Lise	76	38,16	5,49	1,604	0,110
	Ortaokul	169	36,79	6,44		
İyimser olma/ yaşama bağlı olma	Lise	76	21,26	3,09	,572	0,568
	Ortaokul	169	20,98	3,74		
İletişim/ilişki kurma	Lise	76	16,66	2,51	1,441	0,151
	Ortaokul	169	16,11	3,28		
Öngörü	Lise	76	11,68	1,91	-1,191	0,235
	Ortaokul	169	12,02	2,08		
Amaca ulaşma	Lise	76	15,97	2,68	-,505	0,614
	Ortaokul	169	16,17	2,78		
Lider olma	Lise	76	19,61	3,25	-,387	0,699
	Ortaokul	169	19,78	3,14		
Araştırmacı olma	Lise	76	8,00	1,46	-2,089	0,038
	Ortaokul	169	8,41	1,39		

Okul türüne göre matematik öğretmenlerinin araştırmacı olma puanları arasındaki farka ait t değeri -2,089 olarak $p < .05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu lise ve ortaokulda görev yapan matematik öğretmenlerinin araştırmacı olma puanları arasında fark olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde lisede görev yapan matematik öğretmenlerinin araştırmacı olma puanlarının aritmetik ortalaması 8,00 olup, bu değer ortaokulda görev yapan matematik öğretmenlerinin araştırmacı olma puanlarının aritmetik ortalaması olan 8,41 değerinden küçüktür. Sonuç olarak; ortaokulda

görev yapan matematik öğretmenlerinin, lisede görev yapan matematik öğretmenlerine göre daha araştırmacı oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin toplam yılmazlık ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının okul türlerine göre karşılaştırılmasında ortaokul ve lise öğretmenleri arasında diğer yılmazlık alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyete Göre Matematik Öğretmenlerinin Yılmazlık Düzeyleri Arasındaki Farkla İlgili t - Testi

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Yılmazlık	Erkek	116	200,00	27,94	-,446	0,656
	Kadın	129	201,55	26,15		
Güçlü olma	Erkek	116	70,76	10,27	,746	0,457
	Kadın	129	69,76	10,64		
Girişimci olma	Erkek	116	36,97	6,33	-,602	0,548
	Kadın	129	37,44	6,06		
İyimser olma/ yaşama bağlı olma	Erkek	116	20,82	3,75	-1,048	0,296
	Kadın	129	21,29	3,36		
İletişim/ilişki kurma	Erkek	116	15,99	3,12	-1,387	0,167
	Kadın	129	16,53	3,01		
Öngörü	Erkek	116	11,74	2,12	-1,266	0,207
	Kadın	129	12,07	1,94		
Amaca ulaşma	Erkek	116	15,84	2,85	-1,415	0,158
	Kadın	129	16,34	2,64		
Lider olma	Erkek	116	19,66	3,23	-,314	0,753
	Kadın	129	19,78	3,13		
Araştırmacı olma	Erkek	116	8,23	1,56	-,508	0,612
	Kadın	129	8,33	1,30		

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin toplam yılmazlık ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının cinsiyetlere göre karşılaştırılmasında erkek ve kadın öğretmenler arasında tüm yılmazlık alt boyutları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmış, ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırmada okul türü değişkenine göre yılmazlık düzeyleri incelendiğinde; yılmazlığın araştırıcı olma alt boyutu açısından okul türüne göre istatistiksel açıdan önemli düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yılmazlığın diğer tüm alt boyutları açısından okul türüne göre farklılıklar görülmemiştir. Buna göre; araştırıcı olma alt boyutunda ortaokulda görev yapan matematik öğretmenlerinin, lisede görev yapan matematik öğretmenlerine göre daha araştırıcı oldukları belirlenmiştir.

Literatürde yılmazlıkla ilgili araştırma sonuçlarına bakıldığında, okul türü değişkeninin yılmazlık düzeylerine etkisinin incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz (2010)' in çalışmasında ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin ortaöğretimde görev yapan öğretmenlere göre yılmazlığın iyimser olma/yaşama bağlı olma alt boyutunda daha iyimser oldukları tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre yılmazlık düzeyleri incelendiğinde; yılmazlığın tüm alt boyutları açısından cinsiyete göre farklılıklar görülmemiştir. Buna göre; yılmazlığın tüm alt boyutlarında erkek matematik öğretmenlerinin kadın matematik öğretmenleri ile benzer şekilde yılmazlık düzeylerine sahip oldukları belirlenmiştir.

Bu sonuç literatürle karşılaştırıldığında; yılmazlık düzeyi ile cinsiyet farkı ilişkisini inceleyen çalışmaların çoğunda benzer sonuçlar olduğu, bir kısmında ise farklı sonuçlar olduğu tespit edilmiştir. Özcan (2005), Gürkan (2006a), Terzi (2008), Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz (2010), Kırımoğlu, Filazoğlu Çokluk ve Yıldırım (2012) ve Eitzen ve Pratt (1989) çalışmalarında cinsiyet değişkeni açısından yılmazlık düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşırken; Önder ve Gülay (2008) ve Bahadır (2009) çalışmalarında cinsiyet değişkeni açısından yılmazlık düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Önder ve Gülay (2008) kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre psikolojik olarak daha sağlam (yılmaz) olduklarını belirtmişlerdir. Bahadır (2009) ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yılmaz olduklarını tespit etmiştir.

Araştırmaya katılan matematik öğretmenlerinin tüm bağımsız değişkenlere göre, toplam yılmazlık ve alt boyut puanları değerlendirildiğinde yüksek düzeyde yılmazlık algısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Matematik öğretmenlerinin cinsiyet değişkeni açısından yılmazlık düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Okul türü değişkeni açısından, ortaokulda görev yapan matematik öğretmenlerinin araştırıcı olma alt boyutunda yılmazlık düzeyleri, lisede görev yapan matematik öğretmenlerine oranla daha yüksektir. Yılmazlığın diğer tüm alt boyutlarında gruplar arası farklılaşma görülmemektedir.

4. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak, ulaşılan genel sonuçlardan hareketle önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın ışığında matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin azalmasına sebep olan etkenlerin belirlenebilmesi için yeni araştırmalar yapılabilir.

Matematik öğretmenlerinin araştırıcı olma alt boyutunda yılmazlık düzeylerini geliştirmeye yönelik olarak; öğretmenlere katkı ve mesleki gelişim olanağı sağlayabilecek, meraklı ve istekli olmalarını artırıcı, öğretmenlerin kendisini, öğrencisini ve okulunu geliştirmek için bir şeyler yapmaktan memnun olabilecekleri ve bu sayede meslek tatmini ve öğrenciye olan sorumluluk duygularını olumlu yönde geliştirmelerini sağlayabileceği fırsatlar sunulabilir. Buna ek olarak tüm öğretmenlere, eğitim araştırmalarında araştırmacı olarak yer alabilecek seviyede eğitim araştırmalarıyla ilgili yöntem ve teknikler konusunda bilgi sahibi olmalarına yönelik hizmet içi eğitimler verilebilir.

Bu araştırma sadece matematik öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin belirlenmesine yöneliktir. Eğitim öğretimde öğretmen sorunlarının tespiti ve istendik başarılarla ulaşılmasına katkı sağlaması açısından, öğretmenlerin yılmazlık düzeylerinin belirlenebilmesi ve bu sayede gerekli önlemlerin alınabilmesi adına tüm öğretmenlere yönelik ulusal ya da bölgesel düzeyde bu tür çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akbayır, K. ve Taş, Z. (2009), Türkiye’de Matematik Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirmeye Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri, *Journal of Qafqaz University*, 26 (1), 190-197.
- Akyüz, Y. (1983), “Çağdaş Eğitimi Kuranlar”, Çağdaş Eğitim Düşünürleri Ders Notları, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Bahadır Yılmaz, E. (2009), *Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Benard, B. (1991), Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school and community. *Portland, Oregon, Western Center for Drug-Free Schools and Communities*. ED335781.
- Büyüköztürk, Ş. (2013), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, G. (Ed.) (2013), *Eğitim Psikolojisi*, 3. Baskı, Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Eitzen, D. S. & Pratt, S. R. (1989), “Gender Differences in Coaching Philosophy: The Case of Female Basketball Teams”, *Research Quarterly Exercise and Sport*, 60 (2), 152-8.
- Gürkan, U. (2006a), *Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- (2006b), “Yılmazlık Ölçeği (YÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39 (2), 45-74.
- (2014), “**Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık ve İyilik Halinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi**”, *E-Journal of New World Sciences Academy*, 9 (1), 18-35. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Henderson, N. & Milstein, M. M. (1996), *Resiliency in schools: Making it happen for students and educators*, Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Kaner, S. ve Bayraklı, H. (2010), “Anne Yılmazlık Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri”, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 9 (17), 77-94.
- Karasar, N. (2000), *Bilimsel Araştırma Teknikleri*, 9. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- (2005), *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, 15. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırmoğlu, H. ve diğerleri (2010), “**İlk ve Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yılmazlık Düzeylerinin İncelenmesi (Hatay İli Örneği)**”, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 88-97.
- Kırmoğlu, H. ve diğerleri (2012), “Türk Antrenörlerin Yılmazlık Düzeylerinin İncelenmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (39), 115-127.
- Masten, A. S. (2001), “Ordinary Magic: Resilience Processes in Development”, *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Onat, G. (2010), *Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkilerinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Öğülmüş, S.** (2001), “Bir Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık”, *1.Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları, 29-30 Mart 2001 Bildirileri*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2008), “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197.
- Özcan, B. (2005), *Anne Babaları Boşanmış ve Anne Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş. (2006), “Kendini Toparlama Gücü Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 77-86.
- (2008), “Üniversite Öğrencilerinde Kendini Toparlama Gücünün İçsel Koruyucu Faktörlerle İlişkisi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.

- Toprak, G. (2009), “Yılmazlık”, *Anadolu Üniversitesi, Hayatın İçinde Anadolu Haber, Haftalık İletişim Gazetesi*, (Çelen, F. & Akyayla, G. Haberi) Sayı:527, Aralık, 2009.
- Walsh, F. (2006), *Strengthening Family Resilience (2 nd ed.)*, New York: Guilford Publications.
- Yılmaz, M. ve Aslan, Ö. (2013), “**Öğretmen Motivasyonunun Artırılmasında “ÖNKAS” Ödül Sistemi**”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 286-306.